

Плотян Дарина Сергіївна

аспірант кафедри теорії, історії та філософії права ННПП НАВС

Науковий керівник:

Старицька Ольга Олексіївна,

Т.в.о. завідувача науково-дослідної лабораторії з проблем державотворення та правозастосування ННПП НАВС, кандидат юридичних наук, доцент

ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ТА ФОРС-МАЖОРНИХ ОБСТАВИНИ НА НАЦІОНАЛЬНУ СУДОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Військова агресія росії проти України та подальше введення воєнного стану вкрай негативно вплинуло на виконання суб'єктами господарювання своїх договірних зобов'язань. У зв'язку з цим багато підприємств для звільнення від штрафних санкцій вимушені звертатися за підтвердженням форс-мажорних обставин, порядок затвердження яких встановлено у Регламенті засвідчення Торгово-промисловою палатою України та регіональними торгово-промисловими палатами форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили), затвердженим Рішенням Президії ТПП України від 18 грудня 2014 р. № 44(5) зі змінами та доповненнями [5].

Відповідно до частини другої ст. 14-1 Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні» та п. 3.1 Регламенту ТПП форс-мажорними обставинами (обставинами непереборної сили) є надзвичайні та невідворотні обставини, що об'єктивно унеможливають виконання зобов'язань, передбачених умовами договору (контракту, угоди тощо), обов'язків згідно із законодавчими та іншими нормативними актами [1; 5].

Згідно норм чинного законодавства сертифікат про форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили), виданий уповноваженою особою або регіональною торгово-промисловою палатою України, є належним доказом та підтверджуючим документом таких обставин.

Обставини непереборної сили настають лише за наявності таких чотирьох умов:

1) обставини форс-мажору мають носити винятковий характер і знаходяться за межами впливу сторін, а документи подані для такого засвідчення мають вказувати про надзвичайність таких обставин;

2) їх настання або наслідки неможливо було передбачити, зокрема на момент укладення відповідного договору, перед терміном настання зобов'язання або до настання відповідного обов'язку, а саме мати непередбачуваний характер;

3) обставина (подія) або її наслідки мають вказувати на невідворотність (непереборність);

4) обов'язкова наявність причинно-наслідкового зв'язку між обставиною/подією і неможливістю виконання своїх конкретних зобов'язань (за договором, контрактом, угодою, законом, нормативним актом, актом органів місцевого самоврядування тощо) [5].

Торгово-промислова палата України офіційним листом №2024/02.0-7.1 від 28 лютого 2022 р. підтвердила, що військова агресія Російської Федерації проти України, яка стала підставою введення воєнного стану в Україні з 24 лютого 2022 р., є надзвичайними, невідворотними та об'єктивними обставинами для суб'єктів господарської діяльності або фізичних осіб за договором, окремим податковим чи іншим зобов'язаннями, виконання яких настало згідно з умовами договору, контракту, угоди, законодавчих чи інших нормативних актів і виконання відповідно яких стало неможливим у встановлений термін внаслідок настання таких форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) [6].

Неможливість виконання зобов'язань за договором (контрактом) ускладнилося або навіть стало взагалі неможливим через тимчасову окупацію регіонів або внесення до переліку можливих бойових дій відповідно до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого Наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22 грудня 2022 р. № 309 [4].

Також вагомими обставинами у виконанні зовнішньоекономічних договорів стала заборона на повітряні та морські перевезення на території України, а також часті ракетні обстріли цивільної інфраструктури, повітряні тривоги, запровадження комендантської години, обмеження щодо проведення грошових розрахунків, що спонукали до функціонального обмеження виконання сторонами своїх належних обов'язків.

Підприємства України опинилися у складному становищі через вищевказані обставини і вимушено змінювали логістичні ланцюги постачання, хоча в деяких випадках це було дуже дорого, а ціна постачання була більше за ціну договору. Інколи, авансові платежі за поставку закривали витрати на транспортування, але значна частина договорів була розірвані. При цьому, зазначене не звільнило суб'єктів від сплати штрафних санкцій за несвоєчасне завершення експортно-імпорتنих операцій за зовнішньоекономічними договорами.

Поряд з цим, правлінням Національного банку України на час дії воєнного стану встановлено граничні строки розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів на підставі відповідних контрактів. Так, граничний строк розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів, що були здійснені після 05 квітня 2022 р. становить 180 календарних днів, а для операцій, що проведені у строк до 05 квітня 2022 р., граничний строк розрахунків становить 365 календарних днів, як і було у мирний час [3].

У той же час, відповідно до ст. 13 Закону України «Про валюту і валютні операції», у разі якщо виконання договору зупиняється у зв'язку з виникненням форс-мажорних обставин, перебіг строку розрахунків, та нарахування пені зупиняється на весь період дії форс-мажорних обставин та поновлюється з дня, наступного за днем закінчення дії таких обставин [2].

Підтвердженням виникнення та закінчення дії форс-мажорних обставин є відповідна довідка уповноваженої організації (органу) країни розташування

сторони зовнішньоекономічного договору (контракту) або третьої країни відповідно до умов цього договору (контракту).

В Україні сертифікат про настання форс-мажорних обставин є законною підставою для звільнення підприємства від відповідальності за порушення ним вимог валютного законодавства через військове вторгнення на територію України та його наслідки.

При цьому, Верховний Суд в постанові від 07.06.2023 у справі № 912/750/22 зазначав, що: «лист Торгово-промислової палати України №2024/02.0-7.1 від 28.02.2022, на який в касаційній скарзі посиляється скажник як на аналогію сертифікату про посвідчення форс-мажорних обставин, не можна вважати сертифікатом у розумінні статті 141 Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні», а також такий лист не є документом, який був виданий за зверненням відповідного суб'єкта (Відповідача), для якого могли настати певні форс-мажорні обставини». Також, у пресі здійснення правосуддя, варто врахувати положення постанов Верховного Суду від 01.06.2021 у справі №910/9258/20 та від 14.06.2022 у справі №922/2394/21, де вказано, «що форс-мажорні обставини не мають преюдиційного характеру і при їх виникненні сторона, яка посиляється на них як на підставу неможливості належного виконання зобов'язання, повинна довести їх наявність не тільки самих по собі, але і те, що вони були форс-мажорними саме для даного конкретного випадку» [7].

Таким чином, підприємці України намагаються у законний спосіб виконати поставлені перед ними зобов'язання, а держава, у свою чергу, намагається у законний спосіб захистити їх шляхом видання підтверджуючих документів про форс-мажорні обставини та звільняючи у такий спосіб від штрафних санкцій з боку іноземних контрагентів, але при цьому варто врахувати, що вирішення питання носить індивідуальний характер і потребує відповідного доведення у суді.

Список використаних джерел:

1. Про торгово-промислові палати в Україні: Закон України від 02 грудня 1997 № 671/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-вр#Text>.
2. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 № 2473-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>
3. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління Національного Банку України від 24 лютого 2022р. № 18 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text> .
4. Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затверджений Наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22 грудня 2022 р. № 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-22#Text>.
5. Регламент засвідчення Торгово-промисловою палатою України та регіональними торгово-промисловими палатами форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили), затверджений Рішенням Президії ТПП України від 18 грудня 2014 р. № 44(5) зі змінами та доповненнями URL: <https://uccr.org.ua/media/filemanager/force/reglament.pdf>).

6. Лист Торгово-промисловою палатою України від 28 лютого 2022 р. №2024/02.0-7.1 URL: <https://ucci.org.ua/press-center/ucci-news/protsedura-zasvidchennia-fors-mazhornikh-obstavin-z-28-02-2022>.

7. Постанова Верховного Суду від 07.06.2023 у справі № 912/750/22 URL: <https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=111457121&red=100003d1471dfce8c582d901e68bef0d14f4a1&d=5>.

Полянський Микола Миколайович

здобувач ступеня вищої освіти бакалавр 201 н.г. «Правоохоронна діяльність» ННПП НАВС

Науковий керівник:

Бортун Каріна Олександрівна,
доцент кафедри ділової української та іноземних мов ННПП НАВС,
кандидат філологічних наук, доцент

РИТОРИКА В ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: РОЛЬ «ПОЛІЦІЇ ДІАЛОГУ»

У контексті демократизації українського суспільства та реформування сектору безпеки риторика набуває практичного значення як ключовий інструмент правозастосовної діяльності, зокрема в роботі поліції. Зростання протестної активності, військові виклики, поляризація суспільства потребують не лише юридичної підготовки, а й комунікативної грамотності, мовленнєвої майстерності, риторичної обізнаності правоохоронців.

Особливе місце у цій трансформації посідає підрозділ поліції діалогу – структура, створена у відповідь на суспільний запит на деескалацію, а не силовий тиск. Її діяльність ґрунтується на принципах риторичного впливу, діалогу, партнерства. Саме слово, а не кийок, стає головною зброєю. Мовлення – це не лише засіб передачі інформації, а й інструмент впливу, навчання, переконання. Його ефективність залежить від таких чинників [1, 2, 6] (унаочнено подаємо в Табл. 1).

Таблиця 1. Чинники, що формують ефективність мовлення

Правильна побудова мовлення, відповідність ситуації, емоційна гнучкість – це складові мовленнєвої майстерності, що стає незамінною у професійній діяльності юриста чи поліцейського. Нагадаймо, що до 2014 року українські правоохоронці зазвичай використовували підхід «силового стримування» до